

महालक्ष्मी नगरपालिका
आर्थिक वर्ष २०७५ | ०७६ नीति तथा कार्यक्रम

१. सर्वप्रथम हालसम्मको अधिकार प्राप्तीकोलागे भएका सबै संघर्षमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नु हुने महान शाहिदहरुप्रति हार्दिकश्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । साथै आन्दोलनका क्रममा घाइते भएका सम्पूर्ण घाइतेहरुको शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु । नेपालको एकीकरणदेखि नै नेपाललाई एक अटल एवंस्वाधीन राष्ट्रको रुपमा राखे हाम्रा बीर पुर्खाहरु र राष्ट्रियता, लोकतन्त्र र जनजीविकाको लागे कठोर संघर्ष गर्ने हाम्रा अग्रजहरुलाई उच्चसम्मानसहित स्मरण गर्न चाहन्छु ।
२. हामीहरुलाई जनताले विश्वास गरी सुम्पेको कार्य जिम्मेवारी सम्हालेको एक वर्ष पूरा भएको छ । समग्र नगर निर्माणको पाँच वर्षे कार्ययोजना गत वर्षको नगर सभाबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ । यस बीचमा पूर्वाधार विकास, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, ढल निकासलगायतका सामाजिक विकास र कृषि पशु सेवा, पर्यटन लगायत आर्थिक विकासका क्षेत्रमा केही आधारभूत पूर्वाधारहरु तयार गरेका छौं । अनेकौं सीमितताका बावजुद पनि हामी लक्ष्यउन्मुख रहेका छौं । हामी विधि, संयन्त्र निर्माणको पखोड, प्राकृतिक र संक्रमणको अवस्थामा दक्ष कर्मचारी प्राप्ती र समायोजनको संक्रमणमा तथा कर्मचारी र जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता बृद्धिका लागे भव र अध्ययन गर्दै, सिक्दै अग बाढेरहेको अवस्थामा छौं । गत वर्ष नै नगरसभाबाट स्वीकृत गारेएको हाम्रा पाँच वर्ष पूर्वाधार विकासको वर्षको निरन्तरताको रुपमा यस वर्षको नीति तथा कार्यक्रम अगाडि सारेका छौं ।

सार्वजनिक सेवा तथा सुशासन

३. संघीय तथा प्रदेश सरकारले तयार गरेको सेवा प्रवाह मानक अनुरूप गुणस्तरी सेवाप्रवाहका लागे आ श्यक स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, नियम र मापदण्ड तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गारेनेछ ।
४. स्थानीय सेवाको व्यवस्थापनमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको उपयोग गरी सम्भव भएसम्म अनलाइन सेवा प्रवाहको व्यवस्था मिल सेवा प्रवाहको संस्थ अभिलेखीकरणलाई सफ्टवेयरमा व्यवस्थित र पालिकाव

क्रियाकलापहरूल क्रमश डिजिटल प्रणालीयुक्त बनाई लाग्नेछ । सबै सरका
कायालयहरू (वडा कायालयहरू, विद्यालयहरू, स्वास्थ्य संस्थाहरू, कृषि तथा पशु सेवा
केन्द्रहरू) आदिमा बिद्युतीय हाजिरी, क राख्ने र आन्तरिक सञ्चार प्रणालीलाई
बिद्युतीय माध्यमबाट ब्यबस्थित गरिने

५. संविधानको धारा ३ तथा संक्रमणकालीन व्यवस्थापन अन्तर्गत केन्द्रीय सरकारबाट
स्थानीय तहमा समायोजन भई आउने कर्मचारीको संगठन व्यवस्थापन,
समन्वय गरिनेछ । प्रचलित कानूनबमोजिम कर्मचारी समायोजनपाछे वित्तीय स्रोतका
नमा रही आवश्यकता अनुसार संविधानको धारा २६६ तथा प्रचलित कानून
बमोजिम स्थानीय तहको संगठन संरचना तथा दरबन्दी निर्धारण गरी स्थानीय सेवाको
संचालन र व्यवस्थापन गरिनेछ । स्वास्थ्य र सक्षम जनशाक्ते वि
व्यवस्थापन तथा वृत्त विकाससम्बन्धी उपयुक्त ब्यवस्था गरी नतिजामूल
प्रशासनमाफत नगरम सुशासन कायम गरिनेछ ।
६. सहकारी संस्था दता, अनुमाते, खारेजी र विघटन जस्तानियम कार्यका साथै सहकारी
क्षेत्रको प्रबर्द्धन र परिचालन गरी आर्थिक, सामाजिक विकास र रोजगारीको सिर्जनामा
गी र साझेदार संथाको रूपमा अगाडि ब
७. स्थानीय ब्यापार व्यवसायलाई ब्यबस्थित गर्न दता, अनुमाते, स्ता
नियमन कार्यका साथै ब्यापार व्यवसाय क्षेत्रको प्रबर्द्धन र परिचालन गरी आर्थिक,
सामाजिक विकास र रोजगारीको सिर्जनामा सहयोगी र साझेदार संथाको रूपमा अगाडि
८. वाट सम्मका एफ. एम. रोडयो सञ्चालन अनुमाते, करण र नियमन तथा
स्थानीय क्षेत्राभित्र इन्टरनेट से , टेलिसेन्टर र केबुल तथा तारावेहीन टेलीभिजन
प्रसारणको अनुमाते, नवीकरण र नियमन सम्बन्धी आवश्यक कानून र संरचना निर्माण
गरिनेछ ।
९. यस नगरपालिकाको दूरदृष्टि साहेतको अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन आर्थिक, सा
साँस्कृतिक, , प्राविधि र पूर्वाधारजन्य विकासका लागि आवश्यक आधारभूत
तथ्याङ्क संकलन र अभिलेख व्यवस्थापन गरिनेछ । तथ्याङ्क व्यवस्थापन सम्बन्धी नी
नियम, व मापदण्डतयार गर्न एक योजना तथा तथ्याङ्क परिषद्को गठन गरिनेछ ।

१०. राष्ट्रिय भवन संहिता र मापदण्ड बमोजिम भवन निर्माण अनुमति र नियमन, सहरी विकास, बस्ती विकास र भवन सम्बन्धी नीति, , मापदण्डहरू तयार गरिनेछ। पै रूपमा प्राप्त बर्तमान मापदण्ड 'रा गर्न नसक्ने थरै जग्गा भएकाहरूलाई युक्त नक्स स्वीकृतिको सम्भावनासमेत हेरी परिमार्जन गरिनेछ ।
११. नगर स्वास्थ्य सूचना प्रणालीलाई राष्ट्रिय र प्रादेशिक सूचना प्रणालीमा आबद्ध गरी व्यवस्थापन गरिनेछ ।
१२. नगरक्षेत्राभित्र सञ्चालित योजना तथा कार्यक्रमहरूको सूचकहरू तयार गरी अनुगमन तथा ल्यांकन प्रणालीलाई निरन्तरता दिइनेछ । जनगुनासाहरू छिटो सम्बोधन गर्ने आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ
१३. यस नगरमा कुनै पनि अनियमित वा भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापविरुद्धशून्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गरी सुशासन र पारदर्शिताका लागि सम्भव भएसम्म सबै संयन्त्रहरूलाई अधिकतम उपयोग गरिनेछ ।
१४. आर्थिक रूपले वि तथा पिछ्छाडेएका व्यक्त हरुको न्यायमा सहज पहुँच पुर्‍याउन कानूनी परामर्श तथा : वश्यक व्यवस्था गरिनेछ । मुद्दाको प्रकृति हेरी मध्यस्थता र मेलामेलापको नीति अवलम्बन गरिनेछ
१५. नगरक्षेत्राभित्र सञ्चालित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थहरूको नियमन र प्रभावकारी ः नगरपालिकाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा परिचालन गरिनेछ
१६. सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउन सबै वडाहरूम क्रमश विद्युतीय पाटीको व्यवस्था मिलाइनेछ।
१७. नगरको सूचना प्रवाहलाई जनतासमक्ष छिटो पुर्‍याउन वे , टेलिभिजन कार्यक्रम, एफ.एम रेडियो र बुलोटिन प्रकाशनजस्ता माध्यमहरूलाई व्यवस्थित गर्दै लागिनेछ । नियमित पत्रकार भेटघाट गरी नगरका सूचनाहरू निर्वाध रूपमा सञ्चारकर्मी माफत पुर्‍याइने
१८. समग्र विकासको लागि सबै नगरबासीहरू , सल्लाह र सुझावलाई नगरव हित केन्द्रित गरिनेछ ।
१९. नगरक्षेत्राभित्र बसोबास गर्ने विभिन्न क्षेत्रमा ख्याती कमाएका विज्ञ एवं विशेष व्यक्तेहरू र सेवा निवृत्त वा सेवारत व्यक्तेहरूलाई नगरको विकास योजनामा सहभागी गराइनेछ

२०. सांवेधान प्रदत्त अधिकारहरूको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक कानूनहरू निर्माण गरिनेछ ।
२१. नगरपालिकाको प्रमुख पर्यटकीय तथा सुरक्षाका दृष्टिकोणले संवेदनाशिल मानिएका प्रमुख चोक तथा व्यापारिक स्थलहरूमा सी सी टी भी क्यामरा जडान गर्दै लागिनेछ ।
२२. संघीय सरकारले उपलब्ध गराउने संगठन तथा व्यवस्थापनलाई आधार मानी हाम्रो यथार्थमा आधारित संगठन तथा व्यवस्थापन सभै गरी गराइ आ.व. २० भित्रै उपयुक्त दरबन्दी साहेत सुदृढ संगठन संरचना तयार गरिनेछ । यो प्रतिवेदन तयारी र कार्यान्वयन नभएसम्म विगतदेखि नै कार्यरत रहेका कर्मचारीहरूको करार नवीकरण गरी नगरपालिकाको सेवा सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२३. संघीय तथा प्रदेश कानून विपरीत नहुने गरी नगरपालिकालाई आवश्यक पने नगर प्रहरी र अन्य पदहरूको दरबन्दी सृजना गर्दै लागिनेछ ।
२४. हानगरीय प्रहरीसँगको समन्वयमा नगरभित्रको शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था कायम राख्न पहल गरिनेछ तथा हानगर प्रहरीको सहयोग र नगर प्रहरीको परिचालन गरी नगरपालिकाको नीति कानून र निर्णयहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

शिक्षा

२५. शिक्षा विकास कोषलाई सुदृढ बनाउँदै शैक्षिक विकासका लागि उपयोग गर्ने आवश्यक कार्यावधि बनाइनेछ । आधारभूत तथा माध्यामिक शिक्षामा सुधार, गुणस्तरीयता र विश्वसनीयता बृद्धि गर्ने आवश्यक शैक्षिक तथा व्यवस्थापकीय उपकरणहरूको उपयोग गरिनेछ ।
२६. शैक्षिक परामर्श सेवालाई व्यवस्थित गर्ने दता, अनुमति, नियमन तथा अनुगमनको आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२७. स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा रहेको महालक्ष्मीनगरपालिकामा विद्यालय शिक्षा संचालन, व्यवस्थापन तथा नियमनकार्यावधि, २ बमोजिम महिला, पेशावेद् समेतको समावेशे नगर शिक्षा समितिको गठन भइसके अब उप्रान्त शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक र नगरपालिका समेतको शैक्षिक सरोकारहरूको सम्बोधनकालागि कार्यावधिबन्धी व्यवस्था विद्यालय व्यवस्थापन समितिको गठन गरी समितिसँग शैक्षिक वातावरण सुधार, उन्नती, शैक्षिक पूर्वाधार निर्माण र मर्मत संभारकालागिस्मृति गरिनेछ । शैक्षिक

गुणस्तर सुधारका लागि सामुदायिक विद्यालयहरूका प्रधानाध्यापकहरूसँग कार्य सम्पादन सम्झौता गर्ने नीति लिइनेछ

२८. ध्यामेक शिक्षा परीक्षा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यवेधे, स्वीकृत गरीसो बमोजिम सञ्चालन गरिएको आधारभूत तहको परीक्षामा गुणस्तरीयता, विश्वसनीयता र पारदर्शिता : ने कोसिस गरिएको छ । यस कार्यलाई संस्थागत गरी थप ब्यबस्थित र सुदृढ बनाउने लागिनेछ ।
२९. सामुदायिक विद्यालय प्रधानाध्यापकहरूसँग नगरपालिकाले शैक्षिक लक्ष्यसाहेत ग कार्यसम्पादन सम्झौता को अनुगमन र मूल्याङ्कन प्राप्त उपलब्धिका : विद्यालयहरूमा शिक्षक एवं कर्मचारीको दरबन्दी मिलान र रिक्त शिक्षक दरबन्दी बोधिसम्मत रुपमा पूरते गरिनेछ । विद्यालयमा राम्रो काम गनेलाई पुरस्कार र दण्डको त्ति अबलम्बन गरिनेछ ।
३०. विद्यार्थीको शैक्षिक उपलब्धेस्तर सुधार गनीवेद्यार्थीका आवेभाद , शिक्षक, प्रधानाध्यापक र नगरपालिकाबीच अन्ताक्रिया गरी सरोकारवालाको सक्रिय श्यक सूचकहरूको प्रयोग गरीनमूना विद्यालयव विकास माफेत समग्र विद्यालय शिक्षामा सुधार गरिनेछ ।
३१. निःशुल्क र आनेवायें शिक्षाको मौलिक अधिकार सुनिश्चित गर्ने शिक्षालाई थप व्यबस्थित र गुणस्तरीय बनाउन संघ तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी शिक्षामा लगानीबृध्द गर्दै लागिने
३२. माध्यामेक शिक्षामा विज्ञ , प्रावेधेक एवं व्यबसायिक शिक्षालाई प्रोत्साहन गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
३३. उच्च शिक्षा प्रदान गनेशैक्षिक संस्था स्थापना गर्ने संघ तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय सहकार्यगारिनेछ ।
३४. शिक्षा क्षेत्रको गुणस्तर विकासको लागि निजी क्षेत्रसँग साझेदारी गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
३५. विद्यार्थी संख्या न्यून भएका सामुदायिक विद्यालयहरूलाई नाजेकका विद्यालयहरूवीच एक आपसमा गाभने (मजर) नीति लिइनेछ

स्वास्थ्य तथा सरसफाई

३६. आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी सुविधा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन गरिनेछ । आधारभूत स्वास्थ्य सेवा संचालन र प्रवर्द्धन, अस्पताल र अन्य स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना तथा सञ्चालन, ओषधी पसल सञ्चालन, राष्ट्रिय र प्रादेशिक मापदण्ड अनुरूप जनरल अस्पताल, नासैङ्ग होम, निदानकेन्द्र र अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरू, क्लिनिक दता, सञ्चालन अनुमाते, स्वास्थ्य उपकरणको खारेज, भण्डारण र वितरण सम्बन्धी नीति, व , मापदण्ड, योजनाहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन तथा नियमन गरिनेछ ।
३७. स्वस्थ जीवनशैली, पो , शारीरिक व्यायाम, योग , अभ्यास, स्वास्थ्यवृत्तीको पालना, पञ्चकर्म लगायतका जनस्वास्थ्य सेवाको प्रवर्द्धनमा यथोचित ध्यान दिइनेछ ।
३८. जनस्वास्थ्य, आपत्कालीन स्वास्थ्य, महामारी नियन्त्रण, आर्कस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह, सने नसने रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम सम्बन्धी योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
३९. जनस्वास्थ्यका महत्वपूर्ण खम्बाको रूपमा रहेका माहेला स्वस्थ स्वयंसेविकाहरूको सुरक्षा र प्रोत्साहन, जेष्ठ नागरिकहरूको स्वास्थ्य तर्जुमा , डिट विपन्न नगरवासीलाई यातायात सह विपन्न नगरवासीहरूलाई स विकास र सहयोग (शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण, आय आर्जन, सीप विकास तथा क्षमता बृद्धि आदि) कालागि सामाजिक विकास कोषको स्थापना र सञ्चालन गरिनेछ ।
४०. नगरक्षेत्राभित्रका मुख्यस्थानहरूमा आवश्यकताको पाहेचान गरी सावैजानिक शौचालय निर्माण गरिनेछ ।
४१. स्वच्छ, सफा, समृद्ध नगर निर्माणका लागि आवश्यक नीति तर्जुमा गरी स्वस्थ नगर अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
४२. सबै वडाहरूमा COMMUNITY CLINIC सञ्चालन गरिनेछ ।
४३. आमा सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
४४. र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी स्वास्थ्य बीमा अभियानलाई नगरपालिका भरी लागू गर्ने आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।

४५. नगरक्षेत्राभित्रका जनताको स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी शैय्यात सामुदायिक अस्पताल सञ्चालन गरिनेछ । स्वास्थ्य चौकीहरूको स्तरोन्नति र दक्ष जनशाक्तिको व्यवस्था मिलाइने
४६. सञ्चालनमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा सुरु गरिएको विशेषज्ञ सेवालाई थप सुदृढ र विस्तार गर्दै निरन्तरता दिइनेछ

खानेपानी

४७. “हाम्रो प्रांतेवधदता स्वच्छ र शुद्ध खानेपानीमा प्राथमिकता” को अभियान सफल पार्ने नगराभित्र उपलब्ध भएका पानीको व्यवस्थापन तथा नयाँ स्रोत पाँहेचान विकास तथा वितरणका लागि आवश्यक नीति, क , मापदण्ड, योजना, कार्यक्रम, नियमन र खानेपानी महसुल निर्धारण तथा प्रभावकारी कार्यान्वयनको सिफारिसका लागि नगर प्रमुखको संयोजकत्वमा नगर खानेपानी परिषद् गठन गरिनेछ ।
४८. जथाभावी रूपमा भइ प बोरिङ्ग कार्यलाई व्यवस्थित गरिनेछ। अब निर्माण हुने घरहरूमा वर्षातको पानी जामेनमा संकलन गर्ने Recharge Pit निर्माणको नीति अंगेकार गरिनेछ ।
४९. र क्षेत्राभित्रको जलाधार र प्राचीन ढुङ्गे धारा, कुवा, पँधेरा, इँनार लगायतका पानीको मुहान संरक्षण रीGROUND WATER RECHARGE का लागि पोखरीहरू निर्माण गरिने RAIN WATER HARVESTING गि जलाशय निर्माण गरिनेछ।
५०. चापाखर्कको ख को स्तरोन्नतिगरी नगरक्षेत्रमा खानेपानीको व्यवस्था गरिनेछ
५१. नगरको खानेपानी समस्याको दिगो समाधानका लागि लालेतपुर खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, उपत्यका खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड र खानेपानी विभागसँग समन्वय र सहकार्य गरी काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेडसँगको सहकार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

भौतिक पूर्वाधार र यातायात

५२. सुविधा सम्पन्न नगरकार्यपालिका भवन र नगरसभागृह निर्माणको सम्भाव्यताको खोजी, पाँहेचान र निर्माण गरिनेछ । वडा कार्यालय भवनहरूको निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइने
५३. स्थानीय, ग्रामीण र कृषि सडक सम्बन्धीमापदण्ड, , कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ । , , सिँचाई र तटबन्ध सम्बन्धी नगरपालिकाको गुरुयोजना तजुमा गरी स्तरोन्नातेका हरुको पाँहेचान, अध्ययन, कार्यान्वयन र मर्मत संभार गरिनेछ ।
५४. संघ तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी योजनाद्व र व्यावस्थित वस्ती विकासका कार्यक्रमको तजुमा र कार्यान्वयन गरी एकीकृत वस्ती विकासका लागि जग्गाको एकीकरण तथा जग्गा विकास र व्यवस्थापन गरिनेछ ।
५५. कम्प पीडितहरूको घर निर्माणमा दोखेएका समस्याहरू समाधान गर्ने सं समन्वय गरिनेछ । भुकम्प पीडितहरूलाई संघीय सरकारबाट उपलब्ध गराएको नमुना घर नक्सा बमोजिम घर बनाउँदा नक्सा पास दस्तुरमा पूर्ण छुट र यस नगरपालिकाबाट विगतमा नक्सा स्वीकृत गर्दा दिई आएको पचास प्रतिशत शुल्क छुटको सुविधालाई निरन्तरता दिइनेछ
५६. खानेपानीको सुमाँचेत व्यवस्था गरिनेछ
५७. विद्युत टेलिफोन तारल भूमिगत रूपमा व्यवस्थापन गर्नेसंघ तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरिनेछ ।
५८. प्रत्येक नागरिकलाई बैंक खाता खोल्न प्रेरित गरी कम्तीमा प्रत्येक वडामा एण्टिएम सुविधा साँहेतको बीकेङ्ग सुविधा उपलब्ध गराउन समन्वय गरिनेछ ।
५९. नगरक्षेत्राभित्रका सावर्जानिक जग्गाहरू उँचेत संरक्षण तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
६०. नगरपालिकाको प्रमुख प्रवेस स्थलहरूमा स्वागतद्वारहरू बनाउँदै लागेनेछ ।
६१. चैत्र मसान्तीभित्र वडास्तरका योजनाहरू सम्पन्न गर्ने पाँहेलो, दोस्रो र तेस्रो वडाहरूलाई क्रमशः पन्ध्र, दश र पाँच लाखको थप योजना पुरस्कार स्वरुप दिइनेछ

६२. नगरक्षेत्राभित्र सञ्चालन भएका सार्वजनिक यातायातलाई व्यवस्थित गर्न सडक मर्मत तथा विस्तार गरी नगर भित्रको यातायात सेवालाई निजी व्यवसायी र सहकारी संस्थाहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी व्यवस्थित र सुलभ बना
६३. महालक्ष्मी चक्रपथको वडा नं ९ को विद्यापुञ्ज चो -विरेवा-ढुङ्गेन- -गोदावरी रिडोर सम्मको सडकखण्डको डी पी आर गर्ने कार्य अगाडि बढा
६४. ढुङ्गेन - मानेदोभान सडक स्तरोन्नति कार्यलाई द्रुत गांतेमा अगाडि बढाउन समन्वय सहजीकरण गरिनेछ ।
६५. नगरपालिकाभित्र रहेका सडकहरूलाई वर्गीकरण गरी आठ मिटरभन्दा तलका र भि सडकहरूलाई समुदायसँगको साझेदारीमा सबै मौसमहरूमा सञ्चालनयोग्य बनाइ
६६. को उपयुक्त स्थानमा नगर बसपार्क निर्माण तथा सञ्चालनको प्रबन्ध गरिनेछ
६७. रपालिकाभित्रका सडकहरूमा जथाभावी रूपमा पार्केङ्ग गर्ने, निर्माण सामग्री थुपाने, फोहोर फाल्ने, जथाभावी सडक र सार्वजनिक स्थल खन्ने र भत्काउने कार्यलाई दण्डनीय बनाइने

आर्थिक विकास

६८. स्थानीय व्यापार/व्यवसाय र बजारको व्यवस्थापन तथा अनुगमन र उपभोक्ताको अधिकार एवं हित सम्बन्धी नीति, , मापदण्डहरू तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिनेछ । उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धि गरी स्थानीय वस्तु र सेवा व्यापारको मूल्य तथा गुणस्तरको अनुगमन र नियमन गरिनेछ ।
६९. नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन लगायतका संघीय तथा प्रदेश कानून बमोजिम कर संरचना र कर प्रशासनलाई व्यवस्थित र सुदृढीकरण गरिनेछ ।
७०. स्थानीयस्तरका व्यापारिक फर्म दता, अनुमाते, , खारेजी र नियमन सम्बन्धी आवश्यक नीति र कानून बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
७१. स्थानीय व्यापारको व्यवसायको तथ्याङ्क प्रणाली व्यवस्थित गरीसुधारका लागि नियमन गरिनेछ ।
७२. श्रावण ' एकीकृत सम्पाते करको सट्टा सम्पाते कर र भूमेकर (मालपोत) लगाउने व्यवस्था गरिनेछ ।

७३. स्थानीय वस्तु र सेवाको गुणस्तरको अनुगमन र नियमन गरिनेछ । निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय र सहकार्य गरी व्यापार/वाणिज्य सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा स्थानीय व्यापार प्रवर्द्धन, सहजीकरण र नियमन गरिनेछ ।
७४. नगरको आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आवश्यक विषयगत नीतिहरूको तर्जुमा गरिनेछ ।
७५. नगरक्षेत्राभित्रका उद्योग तथा उद्यमीहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहेत गर्न उत्पादन हास कर लगाइनेछ ।
७६. लिकाको राजस्व र सार्वजनिक खर्चसम्बन्धी नीति, कानून तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिनेछ ।
७७. संघ तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय र सहकार्यमा नगर लघु उद्यम ग्राम स्थापना गरिनेछ ।
७८. उद्यमी बन्न चाहने गरीव तथा विपन्न जनतालाई व्यवसायिक प्रस्तावको आधारमा आवश्यक परामर्श, सीपमूलक तालिम तथा स योग उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने
७९. नगरपालिकाको सबै आर्थिक कारोवारहरूलाई बौकेङ्ग प्रणालीमा आधारित लागिनेछ ।
८०. वानेयोजित बजेटहरूको खर्च गर्दा संघीय सरकारको नीति अनुरूप खरिद प्रकृया बमोजिम खरिद विधि नगरपालिकाको कार्यक्रममा नै निर्धारण गरिनेछ ।
८१. स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका परम्परागत साना तथा घरेलु उद्योगहरू (ढाका, सुकुल, आदि) लाई प्रोत्साहन गर्न कर छुटको व्यवस्था गरिनेछ ।

कृषि, सिंचाइ तथा पशुपालन

८२. कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन, व्यवस्थापन र पशु स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ ।
८३. कृषि तथा पशुपन्छी बजार सूचना, बजार तथा हाटबजार पूर्वाधार निर्माण, साना सिंचाइ निर्माण, तालिम, प्राविधि प्रसार, प्राविधिक टेवा, कृषि सामग्री आपूर्ति र कृषक क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन र नियमन गरिनेछ ।
८४. पशुपन्छी सम्बन्धी चिकित्सा सेवा व्यवस्थापन गरिनेछ ।

८५. उच्च मूल्ययुक्त कृषिजन्य वस्तुको प्रवृद्ध न तथा विकास र बजारीकरण गारिनेछ ।
पशुनक्ष सुधार पद्धति विकास भएका नया प्राविधिकहरूको प्रसार तथा व्यवस्थापन गारिनेछ ।
८६. बघशाला र शीत भण्डारणको व्यवस्थापन र नियमन गारिनेछ ।
८७. पशु तथा पशुपन्छी सम्बन्धी बीमा र कर्जा सहजीकरण गारिनेछ ।
८८. जुनीोटिक र कीटजन्य रोग नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनको उचित प्रवन्ध गारिनेछ ।
८९. Happy Village Garden को रूपमा स्थापना गरी कृषकहरूको जीवन स्तरमा सुधार ल्याइनेछ ।
९०. लाई फलफूल पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गारिनेछ । एक घर एक विरुवा नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
९१. कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित तथ्यांकहरूको प्रोफाइल तयार गरी पशु स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सञ्चालन गारिनेछ ।
९२. व्यवसायिक अगावनेक खेती तथा पशुपालन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कृषकहरू प्रोत्साहन गारिनेछ ।
९३. कृषकहरूको क्षमता अभिवृद्धि, प्राविधिक सेवा, सीप विकास र सशक्तीकरण गर्ने उन्नत विउवीजनको प्रयोगमा प्रोत्साहन गारिनेछ ।
९४. नक्ष, मलखाद र रसायन तथा औषधिहरूको नियमन गारिनेछ ।
९५. सहकारी र कृषि व्यवसायीहरूलाई सांकेय बनाई प्राविधिको विस्तार र हस्तान्तरण तथा कृषि सम्बन्धी सूचना प्रचार प्रसार गारिनेछ ।
९६. -उपयोग नीति तर्जुमा गरी कृषि क्षेत्र निर्धारण गारिनेछ ।
९७. राजकुली र परम्परागत रूपमा चलेका सिंचाइ कुलीहरूलाई प्राथमिकताको आधारमा मर्मत सम्भार गारिनेछ ।
९८. गोदावरी खोलाको उपयुक्त स्थानमा हिंडुडे ड्याम्प बनाई सिंचाइ तथा पिउने पानीको व्यवस्था गारिनेछ ।
९९. छाडा चौपाया (गाई, गोरु, कुकुर) नियन्त्रणको उचित प्रवन्ध गारिनेछ ।
१००. पशु पन्छी तथा माछा पालन व्यवसायलाई प्रोत्साहन गर्ने आवश्यक नीति निर्माण तथा समन्वय गारिनेछ ।

वातावरण, विपद् व्यवस्थापन र वैकल्पिक ऊर्जा

१०१. संघ तथा प्रदेश गको समन्वयमा वातावरण संरक्षण र जीविक विविधता सम्बन्धी नीति, , मापदण्ड, , कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ।
१०२. वातावरणीय जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्रदूषण नियन्त्रण र हानिकारक पदार्थहरूको नियमन तथा व्यवस्थापन गरी हरित क्षेत्र प्रवर्द्धनमा जोड दिइनेछ।
१०३. सरसफाई र फोहोर व्यवस्थापनमा विशेष ध्यान दिई वातावरणमैत्री विकास नीति अवलम्बन गरिनेछ।
१०४. नगराभित्रको स्रोत नक्साङ्कन, गरीबीको नक्साङ्कन, र जिक पूर्वाधार नक्साङ्कन (प्रोफाइल) तयार गरी समावेशी विकास र लक्षित कार्यक्रमहरू लागू गरिनेछ।
१०५. सामुदायिक, ग्रामेण तथा सहरी, धामेक, कवालेयती वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन गर्न समन्वय गरिनेछ।
१०६. नदी किनार, नदी उकास तथा सडक किनार र नाङ्गा पाखा वा क्षेत्रमा वृक्षारोपण गरी सावर्जानिक जग्गाको संरक्षण र हरियाली प्रवर्द्धन गरिनेछ।
१०७. गोदावरी, हनुमन्ते र कर्मनासा खोलामा दार्याबायाँ कारेडोर निर्माण गरी हरियाली र व्यावस्थित पार्कको निर्माण गरिनेछ। गोदावरी खोला बचाउ अभियान सञ्चालन गर्दै गोदावरी सभ्यताको जगेना गरिनेछ।
१०८. घर तथा व्यवसायबाट उत्पन्न हुने फोहोरहरूलाई वर्गीकरण गरी फोहोर न्यूनीकरण गर्ने की फोहोरलाई छुट्याई प्रयोग, पुन प्रयोग तथा बिक्रि गर्ने कार्यलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ।
१०९. विपद् पूर्व तयारी, खोज तथा उद्धार, राहत सामग्रीको पूर्व भण्डारण, वितरण र समन्वय, विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्साङ्कन, बस्तीहरूको पाहेचान र स्थानान्तरण गरी विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, , मापदण्ड, , कार्यान्वयन र नियमन गरिने
११०. विपद् पूर्व तयारी तथा प्रातेकार्य योजना निर्माण गरिनेछ। विपद् व्यवस्थापनमा संघ, प्रदेश र स्थानीय समुदाय तथा संघ संस्था र निजी क्षेत्रसँगको सहयोग, समन्वय र सहकार्यमा विपद् कोष स्थापना तथा संचालन र स्रोत साधनको परिचालन गरिनेछ। विपद् पश्चातको पुनस्थापना गरिनेछ।

१११. बेकालेक ऊर्जा सम्बन्धी नीते उपयोगमा ल्याई त्यस्तो उर्जालाई उत्पादन र प्रयोग गर्ने प्रोत्साहन गरिनेछ ।
११२. मानव मलमुत्र तथा दिसाजन्य लेदोको उचित व्यवस्थापनको नीते अबलम्बन गरिनेछ ।

कला, संस्कृते र पर्यटन

११३. था प्रदेश सरकारको सहयोगमा खुल संभाव्य क्षेत्रमा ल्याण्डपुलेड र पुराना बस्तीहरूमा हाउस पुलेड योजना लागू गरी त्यहाँका कला, संस्कृते र सम्पदाहरूको जगेना गरिनेछ ।
११४. पुरातात्विक धार्मिक महत्वका सम्पदाहरूको संरक्षण संबद्ध सम्बन्धी कार्य गरिनेछ । गुठी, कोष तथा ट्रष्टहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
११५. स्थानीय ; संस्कृते तथा नाट्य विधालाई प्रोत्साहन गर्ने नाट्य केन्द्रको स्थापना गरिनेछ । गीत संगेत, नाटक, भाषा, साहित्य, परम्परागत बाजा लगायतका सिर्जना र संरक्षणमा विशेष योगदान गर्ने व्यक्ते तथा संस्थाहरूलाई सम्मान तथा प्रोत्साहन गर्दै लागिनेछ ।
११६. परम्परागत धार्मिक, ऐतेहासिक क्षेत्र र संस्कृतेको संरक्षण तथा संबद्धेन गरिनेछ । सम्पदा संरक्षणमा स्थानीय वासीलाई सहभागी गराई सबै धर्म र विचारको उच्च सम्मान गरिनेछ ।
११७. सम्पदा बस्तीभित्र रहेका भित्रे सडकहरूलाई सम्पदा वास्तिके रूपमा अगाडि बढाइनेछ ।
११८. नगर क्षेत्रभित्र रहेव श्रृङ्ग ऋषि गुफाजस्त प्राचीन महत्वका धार्मिक स्थलहरूलाई धार्मिक पर्यटन क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।
११९. परम्परागत कला संस्कृते झालेकने गरी सम्पदा बस्तीभित्र आवास गृह निर्माण गर्दा नक्सा पासमा लाग्ने दस्तुरमा पचास प्रतिशत छुट सुविधा दिइने व्यवस्था मिलाः
१२०. प्राकृतिक सम्पदाहरूको विकास, पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरूको संरक्षण परम्परागत जात्रा, पर्व तथा संस्कृतेको जगेना गरी पर्यटन प्रवर्द्धेन गरिनेछ ।
१२१. लाई औद्योगिक क्षेत्र, सिध्देपुरलाई सांस्कृतिक नगरी, लामाटार र लाकुरी भञ्ज्याङ्गलाई पर्यटन क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ । मनमोहन र गणेशमान पाकेलाई

व्यवास्थित बनाइनेछ । पर्यटन प्रवर्धनका लागि जनसहभागिता परिचालन गरी पार्कहरु र होमस्टे सञ्चालन गर्ने प्रोत्साहित गरिनेछ ।

१२२. मा नेवारी संस्कृति र परम्परा संरक्षण गर्ने र आन्तरिक पर्यटन प्रवर्धन गर्ने नेवारी संग्रहालय र वडा नं १० मा तामाङ्ग संग्रहालय स्थापना गरिनेछ
१२३. मठ, मन्दिर, स्तुपा आदि सावर्जानिक स्थलमा हुने जात्रा, पर्व, पूजा आदिलाई व्यवस्थित गर्ने अलग अलग व्यवस्थापन समितेहरु निर्माण गर्ने र त्यस माफत तत् तत् कार्यबाट हुने आय व्ययलाई व्यवस्थित र पारदर्शी बनाई परम्परागत संस्कृतिको जगेना गर्ने प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१२४. वन्यजन्तु, वातावरण, प्राकृतिक सौन्दर्यको संरक्षण र प्रवर्धन गर्दै पैदल, साइकल र किङ्ग मार्गहरुको निर्माण गरिनेछ ।
१२५. नगर भित्रका प्रमुख सावर्जानिक स्थानहरुमा फ्रि वाईफाई जोनको व्यवस्था गरिनेछ ।

माहेला तथा बालबालिका

१२६. माहेलाको आर्थिक, स , राजनीतिक सशक्तीकरण र क्षमता विकास गरी लैंगिक हिंसा निवारणका लागि निरोधात्मक, प्रवर्द्धनात्मक, संरक्षणात्मक उपाय र पुनर्स्थापन गरिनेछ । एक वडा एक माहेला सहकारी नीति अवलम्बन गरी उक्त संस्थालाई लैंगिक समानताको बाहक संस्थाको रूपमा विकास गरिनेछ ।
१२७. माहेला, एकल माहेला, आदिवासी जनजाति, अपाङ्ग, दलित तथा पिछ्छाडेएका वर्गका लागि आय आर्जन तथा क्षमता विकास माफत सश करण गर्ने आवश्यक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
१२८. माहेला तथा बालबालिकामा हुने सबै प्रकारका हिंसा, शोषण, विभेद र बाहेष्करण विरुद्ध न्य सहनाशिलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ । हिंसा पीडितको न्यायमा पहुँचका लागि कोष स्थापना गरी सञ्चालन गरिनेछ । साथै सामाजिक न्याय प्र लागि जीवनोपयोगी तालिम तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
१२९. , प्रदेश र सामाजिक संघ संस्थासँगसमन्वय र सहकार्य गरी वौध्देक अपाङ्ग, अटिज्जम भएका, पूर्ण र अतिअशक्त बेसहारा लगायतका बालबालिकाको हकहित संरक्षण सम्बन्धी नीति, , मापदण्ड, , कार्यान्वयन र नियमन गरिनेछ

१३०. बालमैत्री शासकीय प्रवन्ध, बाल क्लव, बाल गृह /पुनर्स्थापन केन्द्र, शिशु स्याहार केन्द्र र बाल विकास केन्द्र, बाल संरक्षण समिति र बाल सञ्जाल निर्माण तथा व्यवस्थापन गरिनेछ। चिल्ड्रेन पार्कहरु निर्माण गरिनेछ ।
१३१. सडक बालबालिकाहरुको वस्थापन गरी बालबालिका माथि हुने हिंसा नियन्त्रण गरिनेछ। आपत्कालीन अवस्थाका बाल बालिकाहरुको उद्धार र व्यवस्थापन गरिनेछ। यस नगरपालिकालाई बालमैत्री नगरपालिका घोषणा गर्न आवश्यक पूर्वाधार तयार गरिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा

१३२. य र प्रादेशिक मापदण्ड अनुरूप स्वास्थ्य बीमा लगायतका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन र व्यवस्थापनमा समन्वय गरिनेछ ।
१३३. संघ र प्रदेशले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम र रक्षा सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ। रोजगार र बेरोजगारको तथ्यांक संकलन, प्रशोधन र सूचना प्रणालीको विकास गरी विदेशिएका नागरिकहरुको सूचना व्यवस्थापन गरिनेछ।
१३४. प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी नगरको गारेबी निवारण सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, योजनाकार्यान्वयन गरिनेछ।
१३५. जेष्ठ नागरिकहरुक / माहेनामा नियमित र निशुल्क स्वास्थ्य परीक्षणको व्यवस्था मिलाई जेष्ठ नागरिकको हेरावेचारको लागि हरेक वडामा दिवा विश्राम केन्द्र (Day Care Center) स्थापना गरिनेछ विपन्न वर्गका लागि निःशुल्क औषधी उपचारको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१३६. अपाङ्गता भएका व्याक्तेहरुका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीका अवसरमा पहुँच बढाउनका साथै अवरोधमुक्त वातावरणमा जीवनयापन गराउने व्यवस्थाका लक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ। नगरपालिकामा निर्माण गरिने पूर्वाधार र प्रदान गरिने सेवालाई अपाङ्गमैत्री बनाइनेछ

युवा तथा रोजगार

१३७. , उद्यमशीलता तथा नेतृत्व विकास र ,सशक्तीकरण र परिचालनगरिनेछ।

१३८. यूवाहरुलाई खेलकुदप्राप्ति आकर्षित गरी खेलकुदको माध्यमबाट नगरको थप पाँहेचान बनाउन खेलकुद नीति ल्याइ नगरस्तरीय खेलकुद कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि खेलमैदानको व्यवस्था गरिनेछ । नगरस्तरीय खेलकुद विकासका लागि उपयुक्त MAYOR S CUPसञ्चालन गरिनेछ ।

१३९. चना केन्द्र स्थापना गरिने

१४०. यूवाहरुलाई कुलत तथा दुर्व्यसनमा पर्ने नादेन आवश्यक नीति तर्जुमा गरिनेछ ।

१४१. पदबहाली पश्चातको पाँहेलो वर्षको नीति तथा कार्यक्रमहरुमा पाँ वर्षभित्र गर्ने भानेएका कार्यक्रमहरुलाई प्राथमिकताका साथ निरन्तरता दिइनेछ । धन्यवाद ।

रामेश्वर श्रेष्ठ
नगर प्रमुख
महालक्ष्मी नगरपालिका, ललितपुर
न प्रदेश, नेपाल ।